

ANALÝZA ZNEUŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK NA VYBRANÉ STŘEDNÍ ŠKOLE

Vladislav Jankových, Vladěna Turečková

Abstrakt: Článek se zabývá analýzou zneužívání návykových látek žáků studujících na Střední odborné škole a Gymnáziu Staré Město. Při provádění výzkumu byl proveden rozhovor se školní metodičkou prevence z uvedené školy a dále bylo provedeno výzkumné dotazníkové šetření mezi 206 žáky této školy. S ohledem na oblasti drogové problematiky, které jsou dle školní metodičky prevence aktuálně řešeny na uvedené škole, bylo výzkumné šetření zaměřeno zejména na analýzu zneužívání marihuany, tabákových výrobků a alkoholických nápojů ze strany žáků jmenované školy.

Klíčová slova: alkohol, cigarety, gymnázium, LSD, marihuana, pervitin, školní metodik prevence, střední odborná škola, střední škola, žák

AN ANALYSIS OF DRUG ABUSE AT A SELECTED SECONDARY SCHOOL

Abstract: The article considers an analysis of the abuse of addictive substances by students studying at the Secondary Vocational College and Grammar School in Staré Město. An interview with the school prevention methodologist was carried out during the performance of the research, and a questionnaire survey conducted among 206 students at the school. With a view to the drug issues that are currently targeted at the school according to the school prevention methodologist, the research questionnaire focused first and foremost on analysing the abuse of marijuana, tobacco products and alcoholic beverages by the students at the given school.

Key words: alcohol, cigarettes, grammar school, LSD, marijuana, methamphetamine, school prevention methodologist, secondary vocational college, secondary school, student

Dle dostupných údajů je mezi dnešní středoškolskou mládeží vysoký výskyt zneužívání návykových látek, zejména co se týče tabákových výrobků a alkoholických nápojů, ale také některých zcela nelegálních návykových látek, zejména marihuany, která je většinou kouřena nebo z ní jsou připravovány různé cukrovinky (Miovský, 2008). Povědomí o rizicích spojených se zneužíváním těchto látek je stále nízké, a to i přes nepopíratelné snahy

v oblasti prevence. Kalina (2003) uvádí, že jsou i takové případy, kdy prakticky ještě dítě začíná experimentovat s marihuanou např. ve 14 letech a dva roky je závislé na lécích proti bolesti, za další dva roky bere kokain, řídí auto pod vlivem alkoholu, krade peníze, školní docházka se pro něj stává pomíjivou a nakonec ze školy zcela odchází, následně se v krátké době stává trestně stíhaným kvůli pouličním krádežím, či krádežím v obchodech, protože pro svoji potřebu nemá žádné finance. Aby se výskyt podobných případů minimalizoval, byl vydán Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy (Zeman, 2000), který vyplývá z „Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 1998–2000“ a ukotvuje realizaci Minimálních preventivních programů na školách a ve školských zařízeních. Minimální preventivní program, jakožto základní nástroj prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy, představuje komplexní systémový prvek v realizaci preventivních aktivit v základních školách, středních školách a speciálních školách. Mezi jednu z hlavních aktivit škol v rámci Minimálního preventivního programu patří i poskytování poradenských služeb školního metodika prevence a výchovného poradce žákům a jejich rodičům.

Cíl příspěvku

Příspěvek, v rámci možností provedeného dotazníkového šetření, analyzuje míru zneužívání návykových látek na Střední odborné škole a Gymnáziu Staré Město. S ohledem na oblasti drogové problematiky, které jsou dle školní metodičky prevence Mgr. Olgy Dziacké aktuálně řešeny na uvedené škole, bylo výzkumné šetření zaměřeno zejména na analýzu zneužívání marihuany, tabákových výrobků a alkoholických nápojů ze strany žáků jmenované školy.

Metodologie výzkumného šetření

Výzkumným vzorkem bylo 206 žáků Střední odborné školy a Gymnázia Staré Město. Mezi respondenty bylo 35 žáků a 75 žaček gymnázia a 44 žáků a 52 žaček střední odborné školy. Respondenti byli ve věkovém rozmezí od 15 let do 20 let, přičemž se celkově jednalo o 55 žáků prvních ročníků, 47 žáků druhých ročníků, 50 žáků třetích ročníků a 54 žáků čtvrtých ročníků střední odborné školy nebo gymnázia.

Dotazníkové šetření proběhlo v průběhu výuky v druhém pololetí školního roku 2011/2012 (v dubnu 2012). Administraci a sběr dat provedla Vladěna Turečková, studentka bakalářského studijního programu Specializace v pedagogice na Institutu celoživotního vzdělávání Mendelovy univerzity

v Brně, souběžně se sběrem dat pro bakalářskou práci na téma *Drogová problematika u žáků středních škol*, pod vedením autora tohoto článku. Jako výzkumná metoda byl použit anonymní nestandardizovaný dotazník, který kromě základních identifikátorů o respondentovi obsahoval 16 výzkumných otázek zaměřených na zachycení zneužívání návykových látek ze strany žáků – respondentů. Všechny otázky byly uzavřené. Pro účely tohoto článku bylo zpracováno 8 otázek, přičemž dle typu požadovaného zjištění se jednalo o otázky dichotomické, trichotomické, výběrové či výčtové. Zbýlých 8 otázek bylo zaměřeno na zhodnocení prevence na dané škole, a jejich vyhodnocení nebylo použito v tomto příspěvku.

Dotazník byl žákům, po dohodě s příslušným vyučujícím, předložen na začátku výuky, čímž byla zabezpečena maximální účast všech žáků přítomných daný den ve škole. Předmět, ve kterém byl sběr dat proveden, neměl žádný vztah k drogové problematice. Během vyplňování dotazníku byla přítomna administrátorka, která dotazníky následně vybrala tak, aby byla na jedné straně zaručena maximální návratnost a na druhé straně anonymita žáků vzhledem k jejich učitelům. Vyplnění dotazníku bylo dobrovolné, ale vyplnili a odevzdali jej všichni přítomní žáci.

Součástí výzkumu byl rovněž polostrukturovaný rozhovor se školní metodičkou prevence, která se profesionálním a otevřeným způsobem vyjádřila ke všem položeným otázkám, včetně popisu současného stavu zneužívání návykových látek na zkoumané střední škole z pohledu školního metodika prevence. Rozhovor obsahoval osm základních otázek: „Jaký máte názor na dnešní drogovou problematiku u studentů středních škol?“, „Potýkáte se často s tímto problémem na vaší škole?“, „Řešila jste případ s drogově závislým studentem? Pokud ano, jak?“, „Do jaké míry je zpracovaná drogová prevence na vaší škole?“, „Setkala jste se s tím, že Vás student vyhledal nebo požádal o pomoc s takovýmto problémem?“, „S jakou reakcí se setkáváte od rodičů těchto studentů?“, „Jak byste postupovala při zjištění prodeje drog u Vás na škole?“, „Jsou na Vaší škole organizovány preventivní akce (přednášky o drogové problematice. . .)?“, „Byl někdy z této školy vyloučen drogově závislý student?“.

Výsledky a diskuze

Na základě rozhovoru se školní metodičkou prevence Mgr. Olgou Dziackou, která působí na Střední odborné škole a Gymnáziu Staré Město, bylo zjištěno, že na uvedené škole je mezi žáky, kromě zneužívání alkoholu a tabákových výrobků, běžné také kouření marihuany. V rámci práce školní metodičky prevence bylo rovněž řešeno v několika případech zneužívání pervitinu

a v jednom případě experimentování s LSD, o kterém se školní metodička prevence dozvěděla prostřednictvím maturitní práce, ve které žák tento experiment popisoval. Na dotaz, zda byl někdy z této školy vyloučen drogově závislý student, školní metodička prevence uvádí: „*Po dobu mého působení na této škole student kvůli tomuto problému nikdy vyloučen nebyl. Naopak se vyšlo někdy vstříc, když postižení nastupovali na léčbu. Jestliže někdo z nich nedokončil studium, nebylo to z důvodu na straně školy.*“ (Turečková, 2012).

Pro porovnání zjištění stavu zneužívání návykových látek na Střední odborné škole a Gymnáziu Staré Město z pohledu školní metodičky prevence s údaji udávanými žáky uvedené školy bylo provedeno vyhodnocení žáky vyplněného anonymního dotazníku.

Šetření zneužívání alkoholu prostřednictvím pití alkoholických nápojů mezi žáky zkoumané školy ukázalo (viz tabulka 1), že 18 žáků (8,7 %) uvádí, že alkoholické nápoje nepijí, 86 žáků (41,7 %) uvádí, že alkoholické nápoje pijí výjimečně a 102 žáků (49,5 %) uvádí, že alkoholické nápoje pijí pravidelně (z nichž 60,8 % přibližně jednou týdně; 14,7 % více než jednou týdně a 24,5 % méně než jednou týdně, viz obr. 1). Mezi respondenty bylo 9 žáků, kterým bylo 18 či více let, přičemž zastoupení v jednotlivých kategoriích byli téměř totožně jako žáci mladší 18 let (1 respondent uvádí, že alkohol nepije, 3 pijí příležitostně). V souladu s výpovědí školní metodičky prevence tedy lze konstatovat, že zneužívání alkoholu nezletilými žáky dané školy je relativně běžné. Zneužívání alkoholu, byť se od 18 let věku uživatele jedná o tzv. legální drogu, lze v triu alkohol – marihuana – nikotin považovat za nejrizikovější návykovou látku. Ve zprávě Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR o ambulantní péči o pacienty užívající psychoaktivní látky (alkohol a jiné drogy) z roku 2011 (Návykové, 2012) se mimo jiné uvádí, že u pacientů, kteří se pro užívání návykových látek v roce 2011 léčili v ambulantních psychiatrických zařízeních, je podle jednotlivých psychoaktivních látek alkohol zastoupen v 60,6 %, tabák v 2,2 % a kanabinoidy v 3,7 %. Počet psychiatrických pacientů (kteří se aktivně léčili a navštívili psychiatrickou ordinaci v roce 2011) zneužívajících tabák je tedy oproti počtu psychiatrických pacientů užívajících kanabinoidy 60 %. Počet psychiatrických pacientů užívajících alkohol je však oproti počtu psychiatrických pacientů užívajících kanabinoidy (marihuana, hašiš) více než šestnáctinásobný. Vzhledem k délce doby, která je nutná k rozvinutí psychiatrických potíží souvisejících s alkoholismem, je však alkoholová problematika mládeží podceňována. Pro srovnání lze uvést, že ve věkové struktuře psychiatrických pacientů užívajících alkohol bylo v roce 2011 pouze 2,1 % pacientů ve věku 15–19 let, přičemž dominovala věková skupina 40–64 let, která tvořila 54 % psychiatrických pacientů zneužívajících alkohol. U nealkoholových drog dochází k rozvinutí psychiatrických potíží

Tabulka 1

Požívání alkoholických nápojů studenty vybrané střední školy. Výsledky odpovědí na otázku: „Jak často v současné době (za posledních 6 měsíců) konzumujete alkoholické nápoje?“

	Alkoholické nápoje pije pravidelně, vícekrát než jednou za týden		Alkoholické nápoje pije pravidelně, přibližně jednou za týden		Alkoholické nápoje pije pravidelně, ale méně než jednou za týden		Alkoholické nápoje pije výjimečně		Nepije alkoholické nápoje	
	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)
Gymnázium	6	5,5	32	29,1	13	11,8	48	43,6	11	10,0
SOŠ	9	9,4	30	31,3	12	12,5	38	39,6	7	7,3
Celkem	15	7,3	62	30,1	25	12,1	86	41,7	18	8,7

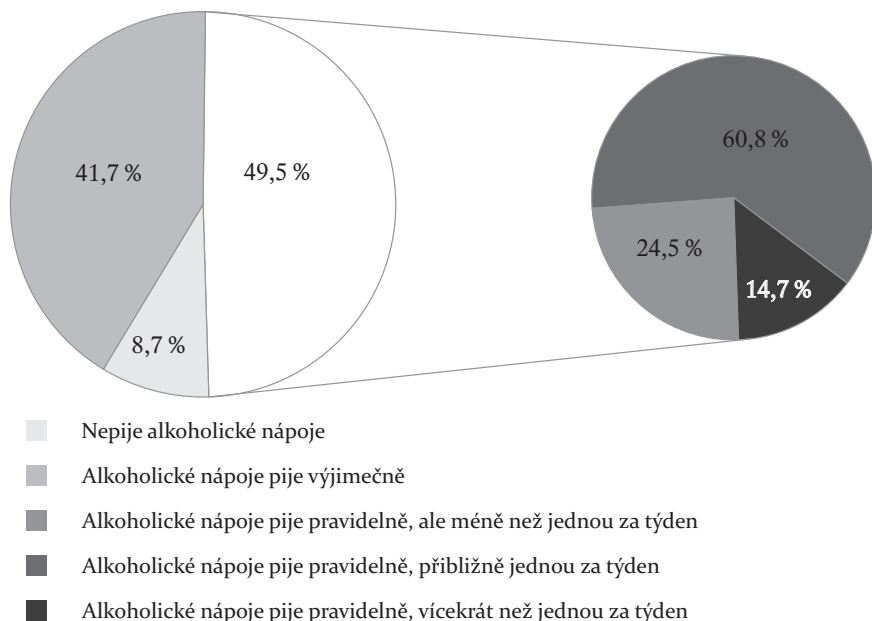
Pozn.: n = absolutní četnosti; p = relativní četnosti

Zdroj: Vlastní data

během výrazně kratší doby. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (Návykové, 2012) uvádí, že u psychiatrických pacientů užívajících nealkoholové drogy tvořila mládež ve věku 15–19 let 10,7 %, přičemž dominantní věkovou skupinou zde byli psychiatričtí pacienti ve věku 20–39 let, kteří byli v této skupině zastoupeni v 68,8 %.

Šetření zneužívání tabákových výrobků mezi žáky zkoumané střední školy ukázalo (viz tabulka 2, obr. 2), že 111 žáků (53,9 %) nekouří cigarety ani neužívá jiné tabákové výrobky či výrobky obsahující nikotin, 44 žáků (21,4 %) užívá tabákové výrobky příležitostně a 51 žáků (24,8 %) denně kouří cigarety (přičemž 4 z nich užívají i jiné výrobky obsahující nikotin). Z devíti zletilých žáků byli pouze 2 pravidelní kuřáci cigaret a jeden příležitostný kuřák cigaret. Rovněž zde lze v souladu s výpovědí školní metodičky prevence konstatovat, že zneužívání tabákových výrobků obsahujících nikotin nezletilými žáky dané školy je relativně běžné.

Šetření užívání marihuany mezi žáky zkoumané střední školy ukázalo, že 109 žáků (52,9 %) uvádí, že dosud nemělo žádnou zkušenost s vlastním užíváním marihuany, 54 žáků (26,2 %) uvádí, že marihuanu osobně vyzkoušeli již před nástupem na střední školu a 43 žáků (20,9 %) uvádí, že marihuanu vyzkoušeli až během svého studia na střední škole (viz tab. 3). Žáci byli rovněž dotazováni, zda marihuanu užívají v současné době (definováno jako posledních 6 měsíců před vyplněním dotazníku). Z dotázaných žáků jich 171 (83,0 %) uvedlo, že v současné době marihuanu neužili. Ze zbylých 35 žáků (17,0 %), kteří marihuanu za posledních šest měsíců užili, 7 žáků (3,4 % z 206 žáků) uvedlo, že ji užívají pravidelně asi jednou týdně a 3 žáci (1,5 %

Obrázek 1. Požívání alkoholických nápojů studenty vybrané střední školy
Zdroj: Vlastní data

z 206 žáků) uvedli, že marihuanu užívají častěji než jednou týdně (viz tab. 4). V tomto kontextu lze vidět mírný nesoulad mezi pohledem školní metodičky prevence na zneužívání marihuany žáky uvedené školy a mezi odpověďmi žáků této školy. Asi polovina žáků sice marihuanu již vyzkoušela, šestina žáků ji užila během posledních šesti měsíců a dvacetina žáků marihuanu užívá minimálně jednou týdně. Tento stav sice není optimální, ale nelze jednoznačně tvrdit, že kouření (či jiný způsob užívání) marihuany je mezi žáky dané školy zcela běžný. Nepříjemným zjištěním je, že 15 žáků (7,3 %) uvádí, že jim byla marihuana nabízena na půdě školy a jen 78 žáků (37,9 %) uvádí, že jim marihuanu nikdy nikdo nikde nenabídl.

Zjištěný údaj, že marihuanu v posledních 6 měsících před dotazováním dle odpovědí respondentů zneužilo 17 % z nich (vzhledem k malému vzorku neuvádíme zvlášť údaj pro chlapce a zvlášť pro dívky), lze porovnat s výstupy výzkumu ESPAD – The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (The 2011 ESPAD, 2012) z roku 2011 ($n = 103\ 076$, žáci narození v roce 1995), který pro Českou republiku ($n = 3\ 913$) uvádí, že marihuanu dle

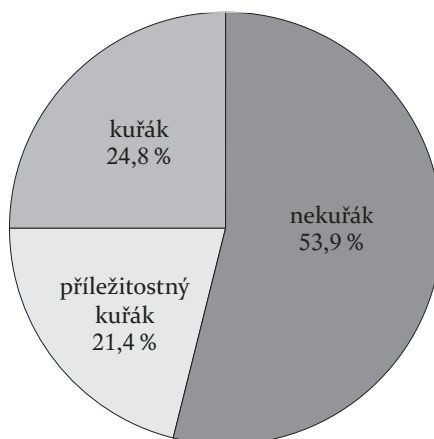
Tabulka 2

Četnosti kuřáků a nekuřáků dle denní míry spotřeby cigaret a dle typu školy. Výsledky odpovědi na otázku: „Jste nekuřák nebo pravidelný či příležitostný kuřák cigaret? Pokud jste pravidelný kuřák cigaret, kolik v současné době (za posledních 6 měsíců) průměrně vykouříte cigaret za jeden den?“

	Kuřák s denní spotřebou cigaret						Příležitostný			
	20 a více		10–20		do 10		kuřák		Nekuřák	
	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)
Gymnázium	0	0,0	4	3,6	22	20,0	15	13,6	69	62,7
SOŠ	2	2,1	2	2,1	21	21,9	29	30,2	42	43,8
Celkem	2	1,0	6	2,9	43	20,9	44	21,4	111	53,9

Pozn.: n = absolutní četnosti; p = relativní četnosti

Zdroj: Vlastní data

Obrázek 2. Procentuální rozložení kuřáků, příležitostných kuřáků a nekuřáků mezi studenty vybrané střední školy

Zdroj: Vlastní data

provedeného šetření za posledních 30 dnů před vyplněním dotazníku ESPAD zneužilo 17 % žáků a 12 % žákyň.

Šetření vztahu mezi časovou lokalizací první osobní zkušenosti žáka s užitím marihuany (viz tab. 3) a četností aktuálního užívání marihuany (za období posledních 6 měsíců před vyplněním dotazníku; viz tab. 4) neukázalo významný vztah mezi aktuální četností užívání marihuany a tím, zda žák poprvé vyzkoušel marihuanu již před nástupem na střední školu nebo až po nástupu na střední školu. Při testování závislosti byl použit test nezávis-

Tabulka 3

Časová lokalizace první vlastní zkušenosti žáka s marihuanou. Výsledky odpovědí na otázku: „Zkoušel/a jste osobně marihuanu? Pokud ano, došlo k Vaší první osobní zkušenosti s užitím marihuany již před nástupem na SŠ nebo až během studia na SŠ?“

	Marihuanu zkusil již před nástupem na SŠ		Marihuanu poprvé zkusil až během studia na SŠ		Marihuanu nezkoušel	
	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)
Gymnázium	31	28,2	19	17,3	60	54,5
SOŠ	23	24,0	24	25,0	49	51,0
Celkem	54	26,2	43	20,9	109	52,9

Pozn.: n = absolutní četnosti; p = relativní četnosti

Zdroj: Vlastní data

Tabulka 4

Frekvence užívání marihuany žáky za období posledních 6 měsíců. Výsledky odpovědí na otázku: „Jak často v současné době (za posledních 6 měsíců) užíváte marihuanu?“

	Marihuanu užívá častěji než 1 za týden		Marihuanu užívá asi 1 týdně		Marihuanu užil v průměru méně než 1 za týden		Neužívá marihuanu	
	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)	n_i	p_i (%)
Gymnázium	3	2,7	1	0,9	14	12,7	92	83,6
SOŠ	0	0,0	6	6,3	11	11,5	79	82,3
Celkem	3	1,5	7	3,4	25	12,1	171	83,0

Pozn.: n = absolutní četnosti; p = relativní četnosti

Zdroj: Vlastní data

losti chí-kvadrát (viz tabulka 5) na 1% hladině významnosti, přičemž žáci, kteří doposud marihuanu nezkoušeli, nebyli do testování zahrnuti (testové kritérium $G = 8,282$; kritická hodnota $\chi^2(3) = 11,345$; nulovou hypotézu (H_0) o nezávislosti jednotlivých znaků nezamítáme).

Šetření zneužívání jiných návykových látek mezi žáky zkoumané střední školy ukázalo, že z nabízených možností (pervitin, heroin, hašiš, LSD, extáze, toluen, kokain, crack, houbičky, jiné) 161 žáků (78,1 %) žádnou z uvedených látek nevyzkoušelo, 21 žáků (10,2 %) uvedlo pouze položku „jiné“, kterou dále nespécifikovalo (nelze tedy určit, zda se jedná například o zneužívání léků či například pouze o pití kávy). Zbýlých 24 žáků při zvolení jedné nebo více položek uvádí následující zkušenosti: heroin o žáků, pervitin 1 žák,

Tabulka 5

Četnosti odpovědí na dotaz ohledně časové lokalizace osobní zkušenosti s marihuanou a na četnost aktuálního užívání marihuany (za posledních 6 měsíců)

		Odpověď na otázku, zda žák někdy osobně zkoušel marihuanu			Σ n_j	
		ano, ještě před nástupem na střední školu	ano, poprvé až po nástupu na střední školu	ne, nezkoušel		
		n_j	n_j	n_j		
Odpověď na otázku, jak často žák užívá marihuanu v současné době (za posledních 6 měsíců)	častěji než 1× týdně	n_i	3	0	3	
	přibližně 1× týdně	n_i	2	5	7	
	méně často než 1× týdně	n_i	10	15	25	
	ani jednou za posledních 6 měsíců	n_i	39	23	109	
		Σn_i	54	43	109	206

Zdroj: Vlastní data

Tabulka 6

Absolutní četnosti zkušeností s dalšími návykovými látkami (mimo marihuany, alkoholických nápojů, tabákových výrobků), které žáci uvedli při vyplnění dotazníků. Výsledky odpovědí na otázku: „Z nabízeného seznamu vyberte všechny návykové látky, které jste v minulosti osobně alespoň jednou užil/a.“

	pervitin	heroin	hašiš	LSD	extáze	toluen	kokain	crack	houbičky	jiné
Gymnázium	0	0	6	1	2	1	1	2	5	12
SOŠ	1	0	3	3	7	1	0	1	7	12
Celkem	1	0	9	4	9	2	1	3	12	24

Pozn.: U této otázky mohli respondenti volit více odpovědí, proto jsou uvedeny pouze absolutní četnosti odpovědí pro jednotlivé položky.

Zdroj: Vlastní data

toluen 2 žáci, kokain 1 žák, crack 3 žáci, extáze 9 žáků, hašiš 9 žáků, LSD 4 žáci, houbičky 12 žáků (viz tab. 6). 3 žáci uvedli položku „jiné“ v kombinaci s dalšími položkami ze seznamu, 13 žáků uvedlo pouze jednu položku (ne však „jiné“), 8 žáků uvedlo dvě až pět položek současně (aniž by volili položku „jiné“).

V provedeném průzkumu byla rovněž položena dichotomická otázka: „Oznámíš rodičům či škole, když budeš vědět, že tvůj spolužák užívá drogy?“ 33 žáků (16,0 %) by tuto skutečnost škole nebo rodičům oznámilo, zbylých

84 % by nic neoznamovalo. Respondenti rovněž odpovídali na otázku: „*Kde nebo u koho bys hledal pomoc, kdybys sám vyhodnotil, že jsi drogově závislý?*“, s možnostmi více voleb ze seznamu: u pedagoga, u školního metodika prevence, u výchovného poradce, u rodiče, u lékaře, v drogovém centru. V případě, že by se žák sám identifikoval jako drogově závislý jedinec, pak 88 žáků (42,7 %) uvádí, že by hledalo pomoc v některém drogovém centru, 66 žáků (32,0 %) uvádí, že by pomoc hledalo u rodičů a 42 žáků (20,4 %) uvádí, že by se obrátilo na lékaře. Odborníci z řad poradenských center pro drogové a jiné závislosti, lékaři i rodiče tedy požívají relativně velkou důvěru žáků. 16 žáků (7,8 %) uvedlo, že by pomoc hledalo u výchovného poradce na škole, 9 žáků (4,4 %) uvádí, že by pomoc hledalo u některého ze svých pedagogů a 6 žáků (2,9 %) uvedlo, že by se s žádostí o pomoc obrátilo na školního metodika prevence. Vzhledem k tomu, že u tohoto dotazu žáci mohli vybrat více odpovědí a označit všechny potenciální osoby, na které by se s důvěrou obrátili v případě potřeby pomoci s vlastní drogovou závislostí, lze vidět na straně školy ještě velký prostor v oblasti budování důvěry žáků k pracovníkům školy. Na dotaz, zda školní metodička prevence na Střední odborné škole a Gymnáziu Staré Město byla někdy o pomoc s řešením problému s návykovými látkami požádána žákem, Mgr. Olga Dziacká odpovídá: „*Osobně mě nikdo o pomoc nepožádal. O problémech jsem se vždycky dozvěděla zprostředkovaně*“ (Turečková, 2012).

Závěr

Nemalá část mládeže považuje kouření tabákových výrobků, pití alkoholických nápojů či zneužívání jiných návykových látek (zejména marihuany) za normální. Mnozí z nich stihnou vše vyzkoušet ještě před dosažením 18 let věku, tedy při studiu na střední škole, případně i dříve. Při prevenci těchto jevů je nezanedbatelná role střední školy ve spolupráci s rodiči středoškolských studentů. Vzhledem k tomu, že problematika zneužívání marihuany překračuje hranice České republiky, existuje dostatek porovnatelných údajů o této problematice z jiných států. Například v nedávno ukončeném belgickém výzkumu (srov. Berten, Cardoen, Brondeel, 2012) provedeném v roce 2011 byla za období jednoho roku před realizací výzkumu zjištěna prevalence užívání marihuany u 11,7 % vlámských žáků ve věku od 12 do 18 let, přičemž 2,7 % z nich užívají marihuanu minimálně jednou za týden.

Ani problematika užívání alkoholických nápojů dětmi a mládeží není lokálního charakteru, tedy typická pouze pro Českou republiku, ale týká se velkého množství států. Pravidelně v této oblasti probíhají výzkumy napříč státy Evropské unie, například v rámci belgického výzkumu (Berten,

Cardoen, Brondeel, 2012) bylo na vzorku vlámských žáků ($n = 1\,488$) ve věku od 12 do 18 let zjištěno, že 75,4 % z nich již má osobní zkušenosti s konzumací alkoholických nápojů, 63,4 % z nich mělo tuto zkušenost v posledních 12 měsících předcházejících výzkumu a 22 % z nich pije alkoholické nápoje pravidelně více než jednou za týden.

Velká část mládeže si není schopna či ochotna uvědomovat návykovými látkami způsobená poškození organismu jako celku, která jsou často v mnoha směrech nevratná, a následky si tito mladí lidé nesou mnohdy celý život, například v případě budoucích rodiček, v jejichž těle se již nacházejí vajíčka potenciálních budoucích plodů. Výjimečné není ani ukončení mladého života sebevraždou nebo sebezabitím pod vlivem návykové látky nebo v důsledku předávkování touto látkou. Za rizikové považujeme zjištění, že mnohé návykové látky se šíří právě na středních školách. Od roku 1999 do roku 2008 došlo podle dat Ústavu zdravotní statistiky a informací (Daňková, Holub, Láčková, 2011) ke zdvojnásobení prevalence užívání marihuany u populace ve věku 15–35 let a v souvislosti se zneužíváním návykových látek se v roce 2011 do péče odborníků dostalo přes dva tisíce mladých lidí ve věku 15–19 let. Jde však pouze o případy, kdy byla poskytnuta nezbytná lékařská pomoc, ostatní uživatelé drog zůstávají mimo dosah oficiálních statistik.

Porovnáme-li výsledky našeho zjištění u středoškolské mládeže s výsledky výzkumu Ústavu zdravotní statistiky a informací (Brožová, 2006) zaměřeného na populaci ve věku 18–24 let, pak vidíme návaznost na středoškolské období, kterou lze číselně vyjádřit zjištěním, že v této věkové skupině bylo mezi muži 38,3 % respondentů a mezi ženami 24,2 % respondentů, kteří udávají, že v průběhu posledního roku užili nezákonnou drogu (vyjma látek se sedativními účinky). Lze tedy předpokládat, že zneužívání jakýchkoli návykových látek během studia na střední škole bude v tomto směru pravděpodobně ovlivňovat chování daného jedince i po ukončení jeho studia na střední škole.

Literatura

- BERTEN, H., CARDOEN, D., BRONDEEL, R. 2012. Alcohol and Cannabis Use Among Adolescents in Flemish Secondary School in Brussels: Effects of Type of Education. *BMC Public Health*, vol. 12, no. 1, pp. 215–223.
- BROŽOVÁ, J. 2006. *Výběrové šetření o zdravotním stavu a životním stylu obyvatel České republiky zaměřené na zneužívání drog*. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. 84 s. ISBN 80-7280-636-X.
- DAŇKOVÁ, Š., HOLUB, J., LÁČKOVÁ, J. 2011. *Evropské výběrové šetření o zdraví v České republice EHIS 2008*. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. 272 s. ISBN 978-80-7280-916-5.

- The 2011 ESPAD Report (released May 31, 2012)* [online]. c2012, poslední revize 8. 6. 2012 [cit. 2012-07-20]. Dostupný z WWW: http://www.espad.org/Uploads/ESPAD_reports/2011/The_2011_ESPAD_Report_FULL_2012_06-08.pdf.
- KALINA, K. 2003. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky. 319 s. ISBN 80-86734-05-6.
- MIOVSKÝ, M. 2008. *Konopí a konopné drogy: adiktologické kompendium*. Praha: Grada. 533 s. ISBN 978-802-4708-652.
- TUREČKOVÁ, V. 2012. *Drogová problematika u žáků středních škol: bakalářská práce*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, Institut celoživotního vzdělávání. 66 s. Vedoucí bakalářské práce Vladislav Jankových.
- Návykové látky: ambulantní péče o pacienty užívající psychoaktivní látky (alkohol a jiné drogy) v roce 2011* [online]. c2012, poslední revize 5. 6. 2012 [cit. 2012-06-19]. Dostupný z WWW: http://www.uzis.cz/system/files/16_12.pdf.
- ZEMAN, E. 2000. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže* [online]. c2000, poslední revize 4. 10. 2000 [cit. 2012-07-26]. http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/etodicky_pokyn_k_preveni_socialne_patologickych_jevu.doc.

Autoři

Mgr. Vladislav Jankových, Institut celoživotního vzdělávání, Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 5, 613 00 Brno, e-mail: [vladislav.jankovich@mendelu.cz](mailto:vladislav.jankových@mendelu.cz)

Bc. Vladěna Turečková, absolventka bakalářského studijního programu Specializace v pedagogice na Institutu celoživotního vzdělávání Mendelovy univerzity v Brně, e-mail: xtureck3@node.mendelu.cz